

רוח פרצים*

הביקור במוסקבה. שתי אימהות. 1946

צלחת נשמטת מידיה של טניה כאשר ז'צקה, המאהבת של בעלה, נכנסת למטבח הצפוף, עמוס הסירים. היא מבולגריה, אבל זה אינו הביקור הראשון שלה במוסקבה. טניה מתכופפת לאסוף את השברים, ידה נחתכת, אבל היא ממשיכה ללקט במהירות, כאילו לא אירע דבר. מקווה שלא ישימו לב. האורחת עטופה בצעיף גדילים שעליו פורחות שושנים בצבעי ורוד, בורדו תכלת ואדום, העיניים שלה מאופרות בכבודות. עם כל הקמטים ניכר שהיא יפהפייה. ששה יודע שהוא לא יכול לשנות את הגורל. אבא שלו הוא מה שהוא – "באבניק", גבר של המון נשים, רובן סמויות וכמה גלויות. מי יודע כמה עוד אסף בדרך – שווייץ, איראן, סין, בולגריה, רוסיה – כל מסע והאישה שלו. והוא הילד היחיד ששרד, הצאצא שנולד כדי לספר. ואיך יספר? הוא לא יכול, העלבון משתק ומבלבל אותו. הוא רוצה לרוץ ולחבק את ז'צקה, יודע שהיא אוהבת אותו כאילו היה בנה יחידה, התינוק שלא נולד לה עם גנצ'ב. אבל אימא שלו, טניה הקטנה, מסתכלת. היא נראית אישה זקנה. נראית סבתא ולא אימא. עומדת מושפלת בפינת המטבח, ממוללת מטפחת אף רקומה. מיום שוולודיה, אחיו הבכור, הלך למלחמה, טניה מתה מבפנים, איבדה את חוט החיים. הצמח הבלונדינית הארוכה שלה נחתכה באחת, במקומה הופיעו קווצות לבנות, נשורת של יופי אבוד. אמו הזדקנה בכל שעה בשבועיים. היא התחננה בפני אביו הכול-יכול, איוון גנצ'ב, איש הקומינטרן, הדיפלומט הנודע, שיפעיל את קשריו, ידבר עם מישהו מבכירי המפלגה. את החיים הקריבו למענם. הזכירה לו איך הציל דרך הים את קולרוב, ממנהיגי האינטרנציונל הסוציאליסטי, איך הבריח כלי נשק בשביל גיאורגי דימיטרוב, לימים יושב ראש הארגון. הבכירים חייבים לו את חייהם. אבל שום דבר לא עזר. "תחנוני נשים, מורך לב", חרץ, "לעולם לא אבקש דבר למען טובתי האישית. עדיף שהילד ימות במלחמה מאשר להיות נמושה." ולפעמים היה מוסיף: "ילדים של אחרים צריכים ליפול בקרב? אנחנו צריכים להיות לאחרים דוגמה." וכך היה.

אימא לא מדברת מאז עם אבא. רק דרך בנם, סשה. וסשה? סשה מדבר שעות עם עצמו, מסתגר בחדר, מאז היה ילד קטן הוא ממציא אגדות, מעסיק את עצמו. יום אחד, כשהיה בן שש, גילה בתוך קופסת נעליים ישנה שלאבא יש כמה דרכונים, בכל דרכון יש תמונה ובכל אחת מהן הוא נראה איש אחר. פעם עם שפם ופעם עם זקן. יש לו גם שמות שונים בדרכונים השונים.

אף שגדל, סשה מדבר עם עצמו כמו ילד בן שש. ובמיוחד מאז נפילת אחיו. מישהו משחק את תפקיד האבא, מישהו את תפקיד הבן הקטן.

* מתוך רומן בכתובים. תודה מעומק הלב ללאה קליבנוף-רון.

אבא יודע הרבה שפות. לאבא יש הרבה נשים. אבא גיבור. אבא מהפכן. אבא עיתונאי. אבא נוסע. אבא נלחם ברשעים. אבא נפגש עם מנהיגים. אבא מרגל. סשה משרבט רישומים על דפי עיתון ישנים, מסתובב סביב עצמו, ולאט-לאט הכתמים מתחילים לקבל צורה, הוא מצייר.

וולודיה

לא רצו לגייס אותו לצבא הרוסי כי הוא בן של דיפלומט בולגרי, אזרח זר. ביום הולדתו ה-18, עם תעודת הזהות ביד וספר שירה של לרמונטוב, ברח וולודיה מהבית. הוא התייצב בלשכת הגיוס ומיד נשלח לחפור שוחות מול החיילים הגרמנים המתקרבים לעיר וורנו'. השנה היא 1942, התקופה הגרועה ביותר להתנדב לצבא. אחרי שבועיים הבין וולודיה שעשה טעות, נבהל מול פני המלחמה. וולודיה נטש את שדה הקרב.

יומיים לאחר מכן הוכנס לרשימה השחורה כעריק, פושע נמלט. כשנתפס אחרי כמה שבועות, בפאתי מוסקבה, כבר לא זכר את שמו. רעב ומלוכלך, נפשו שפופה, לא נותר זכר לנער האמיץ, אוהב השירה, שהיה לו חלום רומנטי להיות חייל, כמו אביו המרגל, השר, הפובליציסט, הגיבור. הוא צורף ל"שטראפ-באט" (גדודי עונשין), בטליון שמשמש בשר תותחים ובו כל החיילים האבודים, הנמלטים והפחדנים. מלפנים ירה עליהם הצבא הגרמני, ומאחור הרוסים. בלילות הם חפרו, בימים היו להם בורות מזומנים לקבורה שלהם. כך מענישים בוגד שמנסה לברוח. בוגד גרוע ממרגל, הוא פחדן. וולודיה נעלם ומאז לא נודעו עקבותיו. אולי נדרס על ידי טנק גרמני, אולי נורה על ידי הרוסים, אולי נלקח בשבי כמו מיליוני חיילים אחרים. כעבור חודשיים קיבלה המשפחה בדואר מסמך רשמי שהודיע על פטירתו.

את המילון שהיה לוולודיה החביא סשה בתוך ערמת בגדים מלוכלכים, מתחת לשני מזרנים מרוטים, מגולגלים בחדרו. שנה לפני שנעלם וולודיה נהגו הוא וליוניה, חברו הקרוב, לשבת בלילות במשך שעות ארוכות ולהשוות ערכים באנציקלופדיה ובמילון. נערים בני שבע עשרה עם אינטואיציה חריפה של ציידים. למשל הערך "מורקסיום", למשל "לנין", תיאור קורות חייו. למשל, "אוקטובר האדום". הם ראו שהערך משתנה משנה לשנה, מילים נעלמות, עובדות נמחקות. ככה גילו שיש צנזורה. יד נעלמה שמעוותת את המציאות. אחרי כמה חודשים נעצר החבר ונשפט. מצאו אצלו אקדח טמון במגירת הגרביים. לאחר שחתם על הודאה הוצא להורג לפי סעיף פלילי 58, פשיעה נגד המדינה והעם. הם הקפידו לעשות את מלאכתם באופן מסודר, על פי חוק. הכול באשמת המילונים. ובכל זאת הלך וולודיה והתגייס לצבא הרוסי.

סשה לא בוכה על אחיו. הוא כבר בן ארבע עשרה. אחיו היה גדול ממנו בחמש שנים, גבוה ויפה תואר. השניים מעולם לא ממש דיברו, לא היו קרובים. לעתים הכה וולודיה

את אחיו הצעיר בכל הכוח, ביד חשופה, כדי שיתרחק, יפסיק להציק. אבל עכשיו סשה לא מפסיק לדבר אֶתוֹ. הוא סלח לו מזמן על הכול.

סשה

כשאח נופל ואימא מתה ואבא הולך ורק אתה לבדך ניצב במשמרת, נותר אחרון, לא יכול לזוז. כשהבור ריק ואין מילה ואין מגע ואין נחמה.

המכחול הוא רובה, המכחול יד רושמת, חמלה אחרונה.

אני הצינור שמעביר מילים מהאחד לשני, אני החבל שמחבר אותם זה לזה. אין לי אח ולא אחות, יש לי שתי אימהות, אולי יותר. עכשיו אין לי אח, ואימא מתה, ולמי שהלך אין תקנה. המילים הופכות למשיכות מכחול. איך מציירים פתיתי שלג נערמים, שלג על שלג, אוויר מנצנץ בין עצים מכוסים חוטי כסף, על דקלים ודירה מעופשת בירושלים לא חלם אז אפילו. איך תופסים את האין? היופי בהתגלמותו, לבן על לבן, האדם לא יוכל לתפוס את הציפור הכחולה, המכושפת, שחלפה לפני רגע על פני התמונה. סשה יודע שהוא לא יכול לאחוז את התנועה, אבל כשהוא מדבר לעצמו, כלומר כשהוא מצייר, ידיו הופכות לענפים, לעופות מכונפים, מכחולים רבים נעוצים בגופו, מה שיקרה לא ידוע, הפחד שוטף אותו בגלים קשים, בנהר של זיעה, הוא מנסה לנשום, מבין שהחולי בלתי נמנע. אי אפשר לעבור את החיים האלה ולא להשתגע. ביום שנפל אחיו נחרץ גורלו, שם נפלה הסכין, נחתך דבר. כבר כילד ידע את שיגעונו, אפילו כשההורים לא שיערו עדיין. מאז הוא משורר את אימת הלובן, מבקש להירפא, להינצל.

ז'צקה

השמלה השחורה מבליטה את חמוקיה. ז'צקה יכולה להיות האהובה שלו ולא של אביו. אבל הוא צריך לשמור על אימא. סשה שואל את עצמו איך ז'צקה שורדת את גנצ'ב כל השנים, איך היא דורשת בכל פעם שילך ואיך בכל פעם הוא חוזר.

הוא מרחיק את גילויי החיבה של האורחת. שוב ושוב היא מנסה לגפף אותו, ספק עוטפת בחום אימהי, ספק עוגבת על הנער המתולתל עם הבלורית. הנוכחות שלה במטבח מסעירה את סשה. כל כך הרבה שנים חלם על הרגע הזה. אביו הבטיח שהיא תבוא לבקר, שהוא יביא אותה למוסקבה. הוא זכר את חום ידיה המלטפות את ראשו כשהיה ילד וביקר עם אביו בסופיה. כל הצעצועים שהגיעו ממנה, ביצים מצוירות, עדינות ונוצצות, קנווס לציור, צבעי השמן הראשונים שלו. מגע הידיים על הבד, הצבע הריחני, כמו העיניים שלה, כל פי העולם משתקף בהן. לא פלא שאביו לא יכול בלעדיה.

היא רצתה כל כך ילד. והוא מוכן לאמץ אותה לאם. ובלבד שאמו לא תראה. שלושה דורות במטבח, שתי נשים ונער, שלושה דורות, ואבא אין.

כל בוקר הוא יוצא מהיער עם אחיו המת. כל בוקר הוא מנסה לדבוק בתמונה שחומקת מתודעתו. ז'צקה עוטפת אותו בשתי ידיה החמות, היא מסבירה לו שיש מילים שאי אפשר לומר, שיש אהבות שהן מעבר לחיים ולכן הן לא יכולות לשרוד.

מה יודע נער בן חמש עשרה על אישה שמוכנה להשליך את נפשה מנגד למען גבר בוגדני, גבר שלא זוכר מה שמו היום ומי הוא מחר. מתעורר בכל בוקר במיטה זרה, כותב וחותר, מפליא לעשות במילים. כל דבר ניתן להפוך לאמת אם עוטפים אותו במספיק מעילים וצעיפים. דג מלוח, כרוב, סלק, תפוחי אדמה, סגול ולבן, מיונו ורוד, שלג ודם. ואז הוא מת.

ז'צקה רוכנת ואומרת לסשה חרש, ברוך. לאמך לפחות יש אותך, ששינקה, ראה כיצד נדלק הניצוץ בעיניה כשאתה בסביבה. וכך זה ממשיך. אימהות ובנים.

הדלת, 1960

אניה פותחת את הדלת. סשה כבר לא גר כאן, הוא עזב לפני שבוע. אצלנו נשים לא בוכות. רק גברים בוכים. גברים מפרישים אדרנלין בשתן כשהם רצים, גברים נשלטים על ידי הורמונים, גברים מחליפים זהויות ותלבושות. נשים מחזיקות את כל התוך בפנים. גברים משאירים עקבות בשלג, טיפות של זרע מבוזבז, זרועותיהם חרושות צלקות, שליות הבנים מטפטפות אחריהם. העקרות היא מתנה. זו מתנת הפרידה שהעניקה אניה לחברתה, שגנבה לה את בעלה.

נשים וזכרות, גברים בורחים. הכול חוזר על עצמו. עכשיו סשה מסתתר. הוא כבר לא גר כאן יותר. מישה שואל איפה אבא, את מחביאה אותו מתחת לשמיכה, אימא? והיא עונה – אבא הלך, ילד, אבא נסע. אבא מצייר.

וסשה מצייר. סשה צריך לצייר, אחרת אין טעם לכך שאחיו מת והוא חי. הוא ממשיך עם פרחי השלג, אנשים נאבקים תחת הקרח, נאנקים ברוח הקרה, עטופים שכבות, מעילים וערדלים, נדחפים בתור לטרלייבוס, אחד שמגיע פעם בשעה, ואין מספיק מקום לכולם, ריח טחב ורטיבות והחלונות סגורים.

אניה פותחת את הדלת. בפנים רק אימהות ובנים. סיבה קטנה ועמוקה כדי לשרוד בכל מחיר. לקום לעוד בוקר של עמל, זיעה, עייפות ורעב. אין לנו כסף. אבא שלך עזב. אניה עוטפת את מישה ואת וולודיה, שנקרא על שם הדוד שנעלם במלחמה, ומוציאה אותם לטיול. כל יום חייבים לצאת החוצה, לנשום אוויר, לאסוף אצטרובלים. גם בימי שלג, במינוס עשרים מעלות. הקור מחשל ומבריא. יום יבוא וכך היא תוציא גם אותנו, נכדיה שייוולדו במוסקבה. חצי שעה מתעטפים בחליפות עבות, כמו גולם בתוך כספת, ואז מתבשלים בתוך סרבלי השלג הכבדים, עם הבטנה הכפולה, בדלת נזכרים שמישהו בדיוק צריך לשירותים, לוקח הרבה זמן להוריד את החליפה, ואז לובשים אותה שוב (ושוב הערדלים ושוב החום והזיעה). יש סנאי שמישה אוהב, הוא מכין לו בית מעץ, מביא לו ופל שוקולד ששמר בכיס בשבועיים האחרונים. אחיו מתעלל בו, מחקה את הפרצופים הנרגשים שלו, "בוא תראה, בוא תראה, סנאי קטן", קורא לו וולודיה. מישה רוצה לענות לו, אבל שותק. תמיד מעדיף לשתוק. לפעמים הוא מתפלל, בלי לדעת שקוראים לכך תפילה. לימים כשיהיה דיסידנט היא תהפוך ללחש, לתחינה: לשרוד במעצר, לא להישבר ברוח. הוא נכון למסור את נפשו על קידוש השם, תוך שינון של

קמע־הגנה שפושקין היטיב לנסחו: Не дай мне бог сойти с ума, "רק אל תיתני, אלוהים, בידי השיגעון".

החצאית של טיטו

אניה לא בוכה. היא שורדת. אבא הלך. הוא עזב אותנו. הוא לא גר כאן יותר. היא פותחת את הדלת, הביקור הזה צפוי ותוכנן מראש, סשה היה אמור לקבל את פני האורח הנכבד, אך מה לעשות שבדיוק לפני שבוע הוא נטש. סופית. איזו סיטואציה לא הגיונית. "בבקשה היכנס, החבר טיטו. אני שמחה לפגוש אותך," אניה לא מצליחה לנשום מרוב מבוכה. החבר טיטו מנסה לשכנע את האם הניצבת על הסף לעבור ליוגוסלביה, שם לא תצטרך לצעוד כל יום שעה ברגל למפעל הגיהוץ ואז למכון המחקר הביולוגי. "אנחנו נעזור לך בגידול הבנים," מוסיף טיטו, "יש לנו אחריות כלפיכם, אבא של סשה, קרא־איונוב, הקריב את חייו למען התנועה. שלא לדבר על אחיו, וולודיה המסכן, איזה מוות מיותר." כשהוא רואה שהאם אינה משתכנעת הוא מנסה להיות מעשי: "יש לנו אחוזה גדולה בשבילכם בבלגרד, רק תבואו."

גבר נאה, המנהיג היוגוסלבי, בעל פנים זקופות וחלקות גם בגיל שישים ושמונה. איזה כפות ידיים גדולות יש לו, מהרהרת אניה. היא יודעת שאבא של סשה היה שר בממשלת יוגוסלביה, נציג המיעוטים הבולגרים, אבל רק כעבור שנים יתברר לה שהקשר בין גנצ'ב לטיטו היה סבוך וקרוב הרבה יותר מקשרי עבודה. במסדרון עומד וולודיה הצעיר, אווזו בד ומכחול, מנסה להרשים את האורח ושומרי הראש שלו בכשרונו. מצטנע ומשוויץ. "קיבל את הכשרון של אבא שלו, אה?" אומר טיטו ושולף מתיק היד שקית מתנה לאם המשפחה, אניה. חצאית חומה מעור בוהק, אמתי, כזו שאפשר להאכיל תמורתה שני ילדים במשך כמה שבועות.

אבל אניה לא תעשה זאת. יש דברים שלא מוכרים. יש מתנות שעוברות מדור לדור, וצריך לחשוב על העתיד. יוסיפ טיטו חוזר לביתו, השנה היא 1960, נותרו לו עשרים שנה לחיות. פשעיו טרם נודעו ברבים. טיטו ינסה לצלצל אל אניה שוב, יתעקש, כמו מחזר, להצילה מידי עצמה. אבל היא תסרב להינצל. החצאית נשארה שלמה, בידה.

חלום

חופה בישיבה, כמה משונה. הרב מברך את הזוג. מתחת לשולחן, הוא אומר, השניים מחזיקים ידיים, וזה סימן ברכה, נגד מנהגי גויים. האורחים מריעים ומוחאים כפיים. אניה מביטה מסביב. בשורה הראשונה, קרוב לחופה, יושב אהוב לבה. עם מי הוא הגיע לחתונתה. אולי אביו ובנו, שלושה דורות עוטפים אותו בישיבה דרוכה. אבל העיניים שלהם מכוסות. חרכי פלסטיק לבן צרים מכסים את תבנית הפנים, מסכה מוטלת על החלק התחתון של הפרצוף, אפילו השיניים לא נגלות. מגנט מושך אותה אליו, אבל האדם אינו נראה אדם. יצור מבעית מכוסה קליפות. כשהוא מסתובב אליה, אניה רואה כלב זאב, ישות פרא. אלמלא כל הקהל הגדול הזה הייתי מציעה לרב להשיא אותנו כאן, בהיחבא, מיד

אחרי החתן והכלה האמתיים. נחזיק גם אנו ידיים מתחת לשולחן, לא נתנשק בפומבי, נגד הגויים, לא ניפול בוכים זה בזרועות זה, הוא ימשיך עם חרכי הירי, יסתתר כאוות נפשו, אבל נשמותינו תהינה אזוקות בהיתר. אניה נמלטת משם, לחדר אחר, בו מפשיטים אותה מבגדיה, ואחר כך מעורה, מחפשים יהלומים. מגישים לה תה, גבר נאה, מבוגר, משוחח עמה בשקט, לוחש על אוננה. אניה יודעת שהוא שייך למישהי אחרת, אבל בחלום הכול הפיך. אולי עכשיו הוא מחכה לה, נודד הרחק לארץ זרה, בשבילה.

הגלים באים מהחוף, מבני האדם, אל עבר הים. נטשה אומרת לה, בואי תני לי יד, נסתתר מהגל הגדול בתוך המים. הן ניצלות מהשוטרות השחורות.

הקור

רוסיה היא ארץ קרה. אנשים מתחממים זה על גב זה. שותים כוהל חם, נושפים אדים מלוחים, מקללים חזק. ברוסיה אין שוויון. ואין ערך לחיי אדם. בכל דור ודור אימהות מקריבות בנים למשטר, בלית ברירה. אבות הולכים למלחמה ולא חוזרים. גברים עוזבים עם אהובותיהם, או מחזיקים כמה בתים סודיים. הנשים נשארות לבד, מתפרנסות ביזע כפיים, בשפלות רוח, ממשיכות ללדת בנים, שנים ארוכות, מטפטפות דם על השלג. השלג כבד, כל דבר נבלע בו ומהר. הרגליים שוקעות וקשה ללכת. אישה דוהרת הביתה לבדה, היא צריכה לשרוד בכל מחיר. לעתים היא נזכרת בגאווה בביקור הלא־צפוי של טיטו.

רוח פרצים

אניה מגהצת במשך שעות, ברגליים דואבות, צעיפי פליסה, באמצעות מכונה שרכשה בשארית כספה. במקביל היא עובדת על המחקר שלה, כותבת מאמרים בלילות, עורכת ניסויים בעכברים במעבדה, ממלאת את כרסם בסמים מעקרים. שום דבר לא מגעיל אותה. היא מלאת זעם ואהבה ושנאה. בעיקר בוערת בלבה קנאה יוקדת, מכלה. היא חשה בה בשיניה שמתכווצות מול כל קושי, רצון לנשוך, לטרוף, בלילות השיניים ננעלות וננעצות זו בזו, הלסתות חורקות, כדורי שינה או אלכוהול יכולים לעזור, אבל כוחם מוגבל. בערת הלב הלא מתנחם, הזיכרונות שבים ומתנפלים עליה, כל מילה שחלפה בינה לבין סשה, כל פגישה, מגע ועוד מגע. נושא מחקרה האקדמי הוא בלוטת האדרנל, החידה הטמונה בשתן של ספורטאים. יש דעה שהסכיזופרניה שבה אובחן בעלה סשה ביום שבגד ועזב עם חברתה הטובה, עשויה מחומר מוחי דומה לאדרנלין.

למצוא זכוכית נוצצת בערמת זבל, זה מה שאניה מאחלת לעצמה הבוקר. גם בבוקר הזה. כך נראים ימיה. זכוכית אחת ליום, ואם היא חדה, אפשר לדמיין כיצד ניתן להיחתך בה, להפוך את החיתוך לעיטור. בטעות, כביכול. על הזרוע, בירך, בשיפולי הבטן. לצד השלג הכבד, הזוהמה שמצטברת על מפתן הכניסה, הילדים שצריך לעטוף ולהוציא לגן, ערמות הכביסה שאין לה סיכוי לנקות ולייבש, הסבון שנגמר (היא לא חפפה את ראשה כבר

כמה שבועות, חסכה את הקנייה הזו. וגם אין לה זמן לייבש את השער בלי שתתקרר). יותר מכל דבר אחר בעולם היא פוחדת משני חלונות שמוצבים זה מול זה, יוצרים רוח פריצים. ברוסית יש לכך מילה אחת, מדויקת וקולעת: "סקוואזניאק". מילה שאומרת את הכול, את הפחד שלה, את החנק של עודף אוויר, את הקור החודרני שחוטף לפתע משני כיוונים שונים. לוקח לאי-שם.

גם הבוקר היא נסחבת עם וולודיה ומישה ברגל, בקור הגדול, לגן. אחר כך היא צריכה לנסוע עשר תחנות במטרו ולהחליף לטרלייבוס, ולפניה עוד שעת נסיעה מחוץ לעיר למכון המחקר.

היום אירע דבר נורא. אניה עדיין רועדת, כבר כמה שעות, אפילו בסנטר, בשיניים, ובברכיים, במיוחד שם. היא פוגשת אותם ברחוב, הולכים חבוקים יד ביד, ירך לירך, דבוקים כמו תאומים סיאמים. הבנים מדדים אחריה. הם בדיוק יצאו לרחוב, אניה בדיוק רבה עם וולודיה, הוא בדיוק צורח עליה, כמו בכל יום, ילד בן חמש קם עליה לכלותה. "את לא יודעת להיות אימא, אני רוצה את אבא, מי בכלל נתן לך זכות לומר לי מה לעשות." בחוץ קור מקפיא, וולודיה מסרב ללבוש מעיל. מישה אחריו. כל מה שאומר אחיו הבכור, בשקט, בלי ויכוחים, מריבות או דיבורים, מישה פשוט עושה כמותו. היא עומדת מולם, לבד, שוב לבד, מול קרב החיים.

ואז נטשה וסשה מגיחים בסיבוב מעבר לפינה. הם בדרכם למוזיאון פושקין, מה כבר יש להם לעשות בחיים, היא קופאת לרגע במקומה. גם אותי הוא לקח לשם בהתחלה, היא רוצה לצעוק, נזכרת כמה ששה אוהב לבקר שם ולראות את הציור של פיקאסו מהתקופה הוורודה, ספק ילדה ספק נערה מנסה להתייבב על כדור קרקס, גופה הדק תכף נשטט, כתפיה רכות, מתחננות. ובקדמת התמונה יושב גבר אטום, מרוסק, מביט לכל עבר, רק לא אליה. כבד וקורס אל שריריו הרבועים ואל הצער המרטש את גבו. כלוא במסגרת התמונה, נשען על כל מה שהשליך מעברו, מסרב להביט לאחור. סשה יכול היה לשבת מול הציור הזה יום שלם, לא לאכול, לא לזוז, לא לנשום. ועכשיו אניה רואה שנטשה מנסה להביט לעבר הילדים, לחייך אליהם, מנתקת את המותן הדבוק לסשה שלה, נעמדת פתאום גאה וזקופה לצד הבנים. השדיים הגדולים שלה יתחככו עוד רגע בראשי הילדים. אניה נועצת בה מבט, ממסמרת אותה לאדמה. אם אפשר היה לחבר את נטשה לעמוד קלון בכיכר העיר, אניה לא הייתה מהססת לרגע.

כשהם מופיעים, אניה כמעט סוחרת לוולודיה בכל הכוח. המילים שלו רעילות, הוא יודע לפגוע בה היטב. ואז היא רואה אותם ואוחז בה שיתוק. ידה נשטטת. החלק החסר בתמונה, עליבות מושלמת, זה סיפור חייה, וכעת רק הפיסה הקטנה והאחרונה הזו של לעג על פני יריבתה. אניה תופסת את היד של מישה חזק, נשענת, כמעט קורסת עליו. "ילד, תציל אותי," היא מסתכלת על מישנקה, ילד חום, מכמיר לב, תמיד חולה, עיניו נוצצות, מביטות לשמים. "בבקשה, תעזור לי לא למות כאן מולם מבושה," היא לוחשת לעצמה או לבנה הקטן. איש לא שומע.

נטשה מחייכת לילדים, ששה נבון כמו אניה, מסמיק, מנסה למצוא לעצמו עניין לעסוק בו, להתנתק לתוכו, ניגש לחבק את מישה, אבל הילד בורח ומתחבא מאחורי חצאית אמו. ציפור חולפת, אישה עם עקבים גבוהים חוצה את הרחוב וסשה מביט

בחודי המגף ומנסה לחשוב על צבע שיתאים לתאר את המבוכה הזו, המפגש הבלתי צפוי. בז' על לבן.

עכשיו רק הילדים מפרידים ביניהם. אניה עומדת מול סשה, מכסה על הילדים בכנפיה, מגוננת עליהם כמו אמזונה לפני המחנה. ראש המשפחה. והוא, פחדן נמלט, לא גבר, לא ממש אב, מסתתר כמו תינוק מאחורי זוגתו החדשה. משקפיו מתמלאים אדים והוא לא אומר מילה. היא לא יודעת שמיום שחלה ועזב אותה אונו דעך, התרופות פגעו בגופו ובנפשו. אניה היא הגיבור הלוחם, מנסה לסגור את המפגש יפה. "אנחנו צריכים ללכת," היא אומרת, "הילדים הכינו הבוקר עוגה לכבוד יום ההולדת של מישה". "תשמרו לי חתיכה לטעום, בסדר?" מבקשת נטשה מהבנים. היא לא הייתה מהססת להיכנס אליי הביתה, לטרוף את העוגה כולה, להוציא אותי עירומה לרחוב, חושבת אניה לעצמה. בסוף אמות מרוח פרצים, בגללה.